

100 anys d'escalades berguedanes

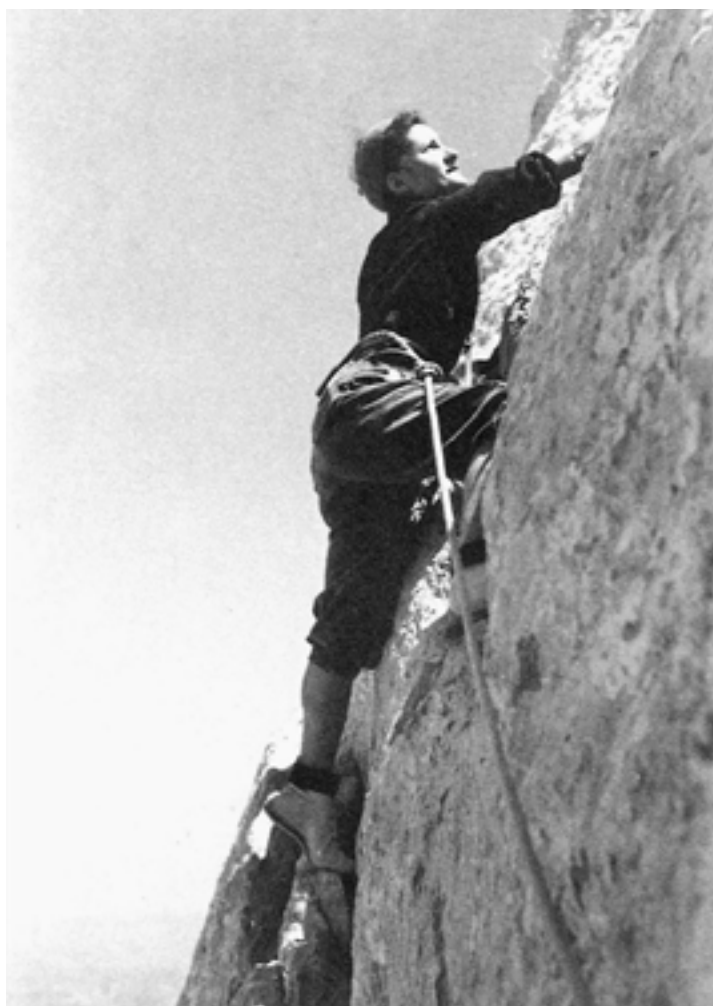
Eva Guijarro i Casas i Anna Maria Guijarro i Casas

L'any que ve es celebraran 100 anys de la primera escalada al Berguedà. A partir d'aquesta són moltes les vies, parets i escaladors/es que amb diferents estils, materials i filosofies han anat construint aquesta història. El Pedraforca, la muntanya mítica que ocupa pàgines importants en la història del muntanyisme a Catalunya, marca el punt d'inici de l'escalada a la nostra comarca.

Grans alpinistes de tots els temps han recorregut els matei-

xos camins per fer realitat les línies verticals que tants cops han imaginat, posant a prova els seus límits i la seva capacitat d'interpretació de la paret. A partir de noves ascensions i vies podem descobrir com s'escalava i qui-

Maria Antònia Simó durant l'obertura de la primera via d'escalada a l'Agulla Petita del Calderer, Pedraforca (FOTO: LLUÍS SOLER, 26.7.1942). FONT: CENTRE ACADÈMIC D'ESCALADA.

na ha sigut l'evolució. I és que els grans escaladors i escaladores de cada època han deixat la seva particular petjada al *Pedra* (tal com el coneixem els escaladors) convertint-lo en el punt central de l'escalada al Berguedà fins el naixement del que anomenem escalada esportiva, als anys 80, moment en què els escaladors es fixen en parets de menys alçada i més properes als nuclis de poblacions i als accessos principals.

La descoberta de la paret Nord del Pedraforca

30 de juny del 1928. **Cara Nord del Pedraforca.** Lluís Estasen, Josep Puntas, Jofre Vila i Josep Rovira enfilen l'aresta del Riambau, 600 metres d'escalada fins al Calderer (2.506 metres). És la que avui coneixem com la via «**Estasen**», la clàssica del *Pedra*. Per fi, han vençut la paret Nord. Ha passat gairebé una dècada des de les primeres exploracions a les parets del Pedraforca per part d'Estasen i altres companys.

Els són els pioners d'una **generació d'escaladors** que explora noves maneres d'arribar al cim, començant a buscar més **verticalitat** tot i els passos exposats que suposen un cert compromís per a la integritat física en cas de caiguda. Són els que, en aquella època, anomenen «alpinistes acrobàtics»¹. Ens podem preguntar en què el material que tenim avui era inexistent. No hi havia peus de gat, ni *arnés*, ni casc, ni mosquetons, ni *grigri*, ni molt menys *friends*. Utilitzaven espardenyets i una corda de cànem. El compromís era alt. El primer que pu-

java ho feia assegurant-se amb estris casolans, fets de fusta o de ferro. Arribava a un lloc més o menys estable, com una feixa, i amb la corda assegurava els seus companys. S'emmirallaven en els alpinistes alemanys i austríacs, refugiats a Catalunya durant la Primera Guerra Mundial, molt més avançats en tècniques d'escalada moderna. Avui, les vies d'escalada obertes en aquella època segueixen sent de les més repetides del *Pedra* (en algunes encara hi trobem tascons de fusta).

La via Estasen va marcar un punt d'inflexió en l'escalada al *Pedra* en ser una línia directa, superant murs verticals, fissures i diedres i evitant les canals i els recorreguts sinuosos. Per l'època, una autèntica escalada acrobàtica. Com us podeu imaginar, amb una dècada d'intents a la cara nord del *Pedra*, la via Estasen no és pas la primera. El 1919 s'escala la Nord per la Canal Roja. El 1922 escalen el Pollegó Superior del Pedraforca per **La Grallera**², a la dreta de la Canal del Riambau. Però Lluís Estasen, pioner de l'escalada a Catalunya, amb una intuïció i visió a l'hora de trobar noves línies d'ascensió³, segueix buscant més verticalitat, especialment a la paret de sota el cim del Calderer.

Grans alpinistes de l'època que deixen petjada al Pedra

A partir de l'obertura de la via Estasen al Pedraforca el 1928, i gràcies a la millora del **material d'escalada i de les infraestructures**, cada vegada més escaladors exploren les parets del **Pollegó**

superior i el **Pollegó inferior**. En aquell moment, el punt de partida per anar al Pedraforca podia ser Gósol, Saldes o Gresolet. Tanmateix, molts escaladors arriben amb tren fins a **Guardiola de Berguedà**, per a després fer un llarg camí a peu fins al Pedraforca. Segons **Jordi Panyella «Pany»**, un dels escaladors de renom d'aquella època, arribar a Saldes a peu des de Guardiola de Berguedà suposava quatre hores, i després calia una hora més per acabar d'arribar a peu de paret⁴. Amb la construcció d'una **pista forestal fins a les mines de Saldes** per extreure carbó el 1950, l'accés és més fàcil, doncs els escaladors tenen l'opció que un camió els porti fins a Saldes. Era habitual que els escaladors aprofitessin els ponts i Setmana Santa per anar al Pedraforca. Tot sovint acampaven al Prat de Jaça de Prats, on ara hi ha el Refugi Lluís Estasen, inaugurat el 1949⁵⁶.

Alguns dels escaladors i escaladores de l'època que apareixen a les ressenyes són Noel Llopis, J. Vilaret, Andreu Xandri, Albert Casanellas, Raimon Estrems, Jordi Ferrera, Ernest Mallaró, Jaume Reñé, Vicenç Barbé, Francesc Blasi, Josep Piqué, Jordi Panyella (Pany), Jordi Casasayas, Núria Ferrera, Carme Romeu i Mª Antònia Simó, Lluís Serrat i Jaume Caselles, Ramon Albareda, Bernat Boixeda i Francesc Homedes, entre d'altres. Podríem parlar de la **«Drecera del Rimbau»** (1933), la **«Xandri-Casanellas»** com la primera via de les parets de l'Enforcadura, la **«Variant de la via Estasen»**, la **«via Homedes»** (1935) on, malauradament Francesc Homedes amb 19 anys pateix un accident mortal en caure havent fet cim a causa d'un llamp; la **«directíssima Pany-Ferrera»**, la **«Pany-Haus»** (que inaugura la **cara Sud** del Pollegó Inferior), la **«Gran Diagonal»**, **«Maria Antonia-Estrems»**... O el **primer descens de la paret nord** del Pedraforca, per Adolf Cuyàs i Joaquim Toldrà, el 1935.

En aquest moment també es realitzen les **primeres ascensions hivernals**. Emili Navarro i els germans Estorach pugnen i

A la foto podem veure com s'escalava quan encara no hi havia els mitjans que tenim avui. Josep Artigas al Pedraforca (FOTO: ARTIGAS). FONT: CENTRE ACADÈMIC D'ESCALADA.

Ressenya de la via **«Anglada-Guillamón»** al Pedraforca. Restaurada per Pep Masip i Xavier Batriu el 2019. FONT: PEP MASIP.

baixen la Canal del Rimbau per primera vegada a l'hivern.

L'escalada en sí mateixa va sent un fet, ja no només es tracta de conèixer el territori arribant als cims per la ruta més assequible, sinó que es recorren totes les agulles, arestes, fissures... que la paret ofereix. Acabada la guerra civil a Catalunya, es reprenen les activitats de les seccions esportives dels clubs excursionistes i apareixen les seccions d'escalada i alta muntanya, com ara el **Centre Acadèmic d'Escalada (CADE)** el 1942⁷, del qual Lluís Estasen n'és el primer president. Les diferents entitats excursionistes porten a terme curssets d'escalada, alguns al Pedraforca⁸.

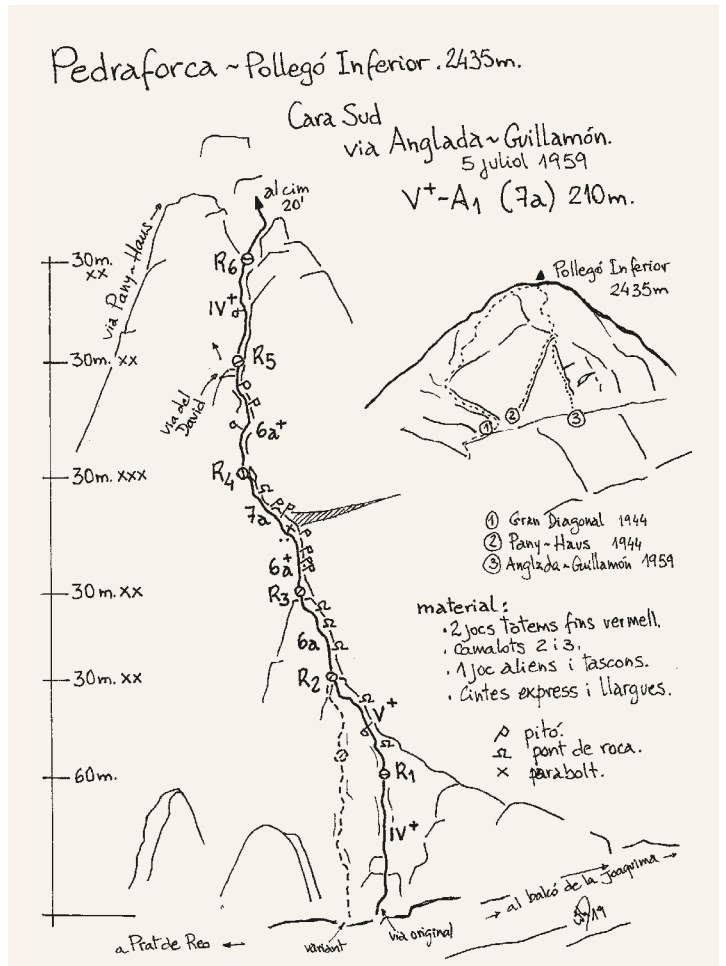
Nous materials, més possibilitats

L'evolució de l'escalada va molt lligada a l'evolució dels mitjans i del material. A partir dels **anys 50** hi ha un avenç molt important en aquest sentit. Arriben les primeres **cordes de niló**, i els mosquetons i pitons van substituint els casolans. Tot això permet buscar vies d'escalada més directes, ja que es poden superar trams més difícils abans impensables.

Buscant la directíssima

Influenciats pels escaladors de les **Dolomites**, ara tenen els mitjans per escalar la via perfecta que seguiria una gota d'aigua caient des del cim, concepte que s'anomena la **directíssima**.

Josep Manuel Anglada, següentment l'escalador de més anomenada en aquesta època, que juntament amb Francesc Guillamón feien una cordada excepcional⁹, obren el 1958 l'**«Anglada-Guillamón»**¹⁰, una via de més de 500 metres que puja directa al cim per la part central del Calde-

LES VIES D'ESCALADA AL PEDRA

Les vies d'escalada al Pedraforca es troben repartides entre el Pollegó Superior (vessant nord, sud i est) i el Pollegó Inferior (est, oest i sobretot nord i sud) el Fals Pollegó Inferior (nord i sud) i El Roget (sud). Segons l'última guia d'escalades al Pedraforca que coneixem, publicada per Joan Miquel Dalmau el 2014, al massís calcari hi ha 216 vies repartides entre tots aquests sectors. Tanmateix, fins a data d'avui s'han obert moltes més vies fins un total d'uns 250 itineraris.

rer, considerada la directíssima. L'altra directíssima és a la paret de la Grallera, l'«Estrems-Camps», oberta per Joan Camps, Raimon Estrems i Lluís Solé el 1945.

Centrant-nos en el període que va dels anys 50 als 70 també hem de citar a Joan Cerdà, Heinz Pokorski, Elisabet Vergés, Emili Civis, Genís Roca, Josep Sánchez... Ens han deixat grans clàssiques com «**El Gran Diedre**», «**Civis-Genís**», «**Cerdà-Pokorski**»...

El poder d'atracció del Pedraforca, però, ha anat més enllà. El 1966, **Royal Robbins**, considerat el màxim exponent de l'escalada a Yosemite (EUA), va passar un cap de setmana al Pedraforca amb Josep Manuel Anglada¹¹. Tal com relata Anglada, Robbins va aconseguir escalar una xemeneia empotrada braç i cames, a l'es-

til de Yosemite, un itinerari que cap escalador havia pogut superar fins llavors¹². És la mítica «**Anglada-Robbins**» (nord del Calderer), un itinerari de 160 metres amb passos molt tècnics.

Tendències i estils

A cada dècada de la història de l'escalada hi ha hagut algun esdeveniment o material que ha obert el ventall de noves escalades, tendències i estils. Un exemple és l'**escalada artificial**¹³, que els anys 60 agafa fort protagonisme (sobretot als EUA en les grans parets o «Big Wall»). A la mateixa època la **bóta rígida** substitueix l'espardenya. Gràcies al material, es poden superar trams de paret que serien gairebé impossibles d'una altra manera, com els sostres. El «com» no és tan important com el «què».

De finals dels anys 70 hem de destacar els **Barrufets**¹⁴, un grup format per alpinistes de diferents entitats que van deixar la seva empremta a diferents parets de Catalunya, entre elles la sud del Pedraforca i Ferrús. «Esperó Barrufets» i «Barrufets exprés» (cara sud del Pollegó Inferior), «Desplom del palancó» (El Roget) i la «Tritó sauvage» (Ferrús), entre d'altres, formen part del seu llegat.

També a la mateixa època, l'escalada en roca catalana va estar marcada per una tribu juvenil, innovadora i trencadora anomenada els **Pirates**¹⁵. Els integrants eren gent de classe obrera, desvinculats de la tradició excursionista catalana que va néixer al si de la burgesia. Amb la seva passió autodidacta obriren revolucionàries «primeres» que encara avui en dia mantenen un merecut prestigi superant l'alt llistó que havien deixat el grans mestres de la postguerra.

Tot i que ambdós grups van ser contemporanis, no compartien la mateixa visió de l'escalada. Si els Barrufets obrien vies amb bóta dura i mitjans artificials, els Pirates escalaven en «lliure», és a dir, evitant al màxim l'ús de l'artificial.

L'aparició del **peu de gat** (1978) va revolucionar l'escalada i també va donar continuïtat a aquesta tendència, ja que va ampliar els límits en la manera d'escalar. A partir d'aquest moment, parets com la **cara sud del Pedraforca** se situen en la diana dels principals objectius. Cal destacar escaladors com Joan Martí (guarda del refugi Estassen de 1975 fins el 2005), Joan Carles Griso, Miguel Arcarons i Armand Ballart, que inauguren, amb els seus peus de gat acabats d'estrenar, les plaques llises de les parets de la cara sud.

L'itinerari més significatiu d'aquesta nova revolució serà la via de l'«**Estimball**» (1979). A partir d'aquí apareix la tendència «**Free Climbing**», és a dir, l'**escalada lliure**; els mitjans artificials s'utilitzen, exclusivament, per a l'assegurança. Aquesta nova manera d'entendre l'escalada dona sentit a l'escalada de petits blocs o de parets curtes.

Als anys 80 una nova generació d'escaladors, **New Wave**, amb **Nil** i **Néstor Bohigas**, **Joan Martí**, entre d'altres¹⁶, dona embranzida a l'escalada lliure. Podem destacar-ne l'alliberació de vies que s'havien obert anteriorment en artificial així com el primer

Roca Gran de Ferrús, la muntanya solitària

Parlant de l'escalada al Berguedà no ens podem deixar la Roca Gran de Ferrús, a la Serra d'Ensija. Aquesta paret de conglomerat d'orientació Sud-Est, d'uns 400 metres de desnivell, es reconeix a simple vista des dels Rasos de Peguera. Actualment hi ha unes 40 vies d'escalada, la majoria obertes en els últims 25 anys. I és que la paret de Ferrús va ser descoberta molt més tard que el Pedraforca. La roca de conglomerat (generalment més trencadissa que la calcària), el difícil accés i la manca de llocs propers on pernoctar, feien enrere a molts escaladors. No va ser fins el **juliol del 1952** quan **Antoni Agramont** i **Vicent Fontclara** van fer-hi la primera escalada per una de les seves canals («Canal Agramont/Fontclara»).

Arribats als 70 escaladors locals hi deixen la seva empremta, en Lluís Comellas, Ramon Ripoll i Alberto Montero

amb una via encara inacabada a la Canal de Bonabres, i entrats els 80 en Josep Pigüelles, que obrí algunes línies a la part més occidental del Ferrús sense poder deixar-ne referència escrita.

Als anys 80 s'hi van obrir més vies; «**Directa Anna**» (que va marcar un abans i un després en el llistó de dificultat en escalada lliure al Berguedà) i la via de la «Trini», obertes per Miquel Arcarons, Albert Montero i Trini Garcia. **Joan Jover** va continuar amb l'obertura de més vies a partir del 1984 («Xibalbà», «Via del Poll Pelut»...), i **Ignasi Cisa** obre als anys 90 vies com «**Directa Estel**», una de les més repetides en l'actualitat pel seu recorregut i grau amable.

L'escalada artificial de dificultat s'inicia de la mà de Joan Jover amb la via «Llargada» però l'empenta forta ve d'en David Palmada «Pelut» i en Jaume Clotet

«Paca»: «Vitrall inviolable», «Brothers on the wall», «Boletfest», «Festival Wall»...]

La dificultat en lliure arriba amb en Jordi Capdevila, Miquel Puigdomènec²⁶ i Jordi Martí amb la «Conill amb tapioca», «Cucuts del temps», i s'hi afegeixen també l'Adrià Chueca, l'Arnau Garreta i els germans Daniel i Jordi Castellà amb la «Cap i pota».

Cal destacar també la «**Via León**» sent una de les més difícils de la paret actualment i pel fort component emocional que té pel col·lectiu escalador berguedà. Oberta per un escalador molt estimat a la comarca, Xavi Batriu, juntament amb l'Adrià Escrich i el Marc Muntanya en homenatge a un altre escalador berguedà, Marc Sabata (León) que ens deixava l'any 2018.

FONT: REVISTA DESNIVEL NÚMERO 125. ARMAND BALLART; REVISTA EXTREM NÚMERO 32.

equipament per dalt d'una via al Pedraforca; la «**Star Mc Hara**» (1981)¹⁷. D'aquella època i aquest grup d'escaladors ens han quedat algunes vies mítiques com la «**Via del Guarda**», oberta per Joan Martí en solitari el 1976, o la «**Choras Piengue**» (1983).

El 1989, Joan Martí, Xavi Barachina, Toni García i Josep Rigol obren la «**via Prima**», un dels millors itineraris a la **paret del Roget**. Han trobat un nou indret que s'allunya de la massificació a la cara Sud i a la vegada és un comodí que permet una escalada més ràpida en terreny d'aventura.

L'escalada en lliure, «Free Climbing», va agafant força i la manera com s'escala és tan important com la mateixa ascensió. Aquesta nova corrent és assimilada per tots els corrents alpinístics del món¹⁸. L'escalador alemany Kurt Albert s'inventa el concepte **rotpunkt**¹⁹ (punt vermell) i el 1975 marca el primer punt vermell a la base de la primera via que aconsegueix escalar sense agafar-se a cap clau. Estem als inicis de l'**escalada esportiva**²⁰.

Tot i així, l'escalada és un esport amb un camp de joc tan ampli que permet que hi hagi ascensions per tots els gustos. El naixement de l'escalada esportiva com a disciplina pròpia no invalida que molts escaladors i escaladores continuïn obrint noves vies d'estil alpi, **buscant l'ambient compromès i salvatge** de l'escalada d'alta muntanya.

Pedraforca, bona escola per iniciar-se a l'escalada en gel

El Pedraforca també ha permès, gràcies a la seva orientació i altitud, la pràctica de l'escalada en gel. Aquesta especialitat dins l'alpinisme es practicava als torrents i ressals de la cara nord del Pedraforca, però també a altres indrets com els cingles de Costafreda, Sant Corneli i a la cara Nord de la Serra d'Ensija.

La primera cascada de gel es va obrir el 1982 a Costafreda («Totxo», per Lito Gaztelu). Joan Quintana va obrir els itineraris més clàssics i repetits com són la «**Cascada de l'Arbre**», la «**Columna del Verdet**» o la «**Casca-**

da Berguedà». També hi varen realitzar obertures altres alpinistes com els germans Joan i Manel de la Matta, Josep Piguillem, Joan Coma, Lluís Mestres i Joan Altes.

Més recentment s'ha obert nous sectors al Pedraforca; les **cascades del Miner**, de la mà de Joan Soler Esparbé i el **Salt del Diable**, obert per Marc Sabata, Ricard Balaguer, Ferran Rodríguez i altres companys²¹.

L'escalada berguedana més enllà del Pedra

A finals dels anys 50 i inicis dels 60, altres parets berguedanes han rebut la visita d'escaladors.

Malanyeu, que esdevé als anys 60 un referent per a les pràctiques de ràpel dels escaladors del CEB (Club Esquí Berguedà). La primera via a la vall, «**Malanyeu**», per Jordi Mangot, és dels anys 70 però no serà fins mitjans dels 80 que l'**Amadeu Pagès** traça les primeres línies en lliure i sense expansions, inici de la descoberta

Marc Sabata (León) escalant el segon llarg de la via **Ollals del diable**. Aquesta va ser la primera via que van obrir, juntament amb el Ricard Balaguer, al **Salt del Diable, Pedraforca**. FOTO: SARA BATISTA.

Ramon Ripoll i Lluís Comellas, una de les cordades berguedanes pioneres en els primeres obertures a Berga. «**Esperó Central**» (Pedraforca, 1977).

FOTO: LLUÍS COMELLAS.

de Malanyeu com a escola d'escalada i que tindrà difusió d'àmbit català i espanyol.

La primera ascensió propera a **Berga** de la qual es té referència és el 1958 al **Gegant de la Font del Guiu**. Des de finals dels 60 eren assidus a aquestes contrades Lluís Comellas i Ramon Ripoll, Agustí Massaguer, Àngel Parcerisa, Xavier Valls, Antoni Gilabert, Joan Casòliva, Ramon Sala i Joan Coma. Se centren als voltants de la Font Negra. Hi destaquen les vies «**Berga**» el 1972 (Font del Guiu) i «**Puputs**» al Mercadal Superior.

També tenen protagonisme els militars de Berga, que feien pràctiques d'escalada a les rodalies i hi deixaren algunes vies equipades amb les característiques anelles taronges.

Paral·lelament en **Josep Piguillem**, sovint en solitari, va equipar diverses línies pels sectors propers a la Font Negra però també obrí algunes primeres al Sobrepuny i a la Roca Gran de Ferrús.

La primera referència escrita trobada sobre una ascensió a la roca gran del **Moixeró** data del maig 1956 per part de **A. Sorolla i F. Izquierdo**, del C.E Sabadell²². Cap als 80 alguns escaladors habituals del Pedra fixen la seva mirada als esperons i plaques del vessant sud, on l'«**Esperó de Rebot**», d'Armand Ballart i Artemí Jaumà l'any 1985 és la clàssica imprescindible. Muntanyes d'il·lusions a l'espera que algun dia s'hi pugui escalar ja que actualment l'escalada està regulada pel Parc Natural del Cadí-Moixeró.

«Nois, surt en lliure!»

En els inicis de la història de l'escalada, la presència de la dona és més aviat minsa (són poques les dones que surten a les ressenyes). Si ja eren poques les persones que podien permetre's anar a la muntanya en aquella època (per motius socials i econòmics), el fet de ser dona encara ho dificultava més. Tal com explica **Elisabeth Vergés** nascuda el 1939, pionera de l'alpinisme femení: «No estaven ben vistes les dones fent esport. I a la muntanya encara menys perquè anar a la muntanya significava un excés de llibertat que no s'estava disposat a donar a les dones²⁷». Per sort, algunes d'elles van córrer el risc de ser mal vistes i van seguir anant a la muntanya.

Dels inicis destacar-ne altres com la **Maria Antònia Simó, Núria Ferrera, Carme Romeu...** I totes les altres, tant dels inicis com de tots aquest anys, que tot i ser invisibles o en un segon pla a les ressenyes o als llibres d'escalada, hi van ser i hi han sigut.

Però no només han sigut presents a la muntanya, algunes han sigut referents, han trencat mites i protagonitzat fites importants

en la història de l'escala, com la gesta de la menuda escaladora nord-americana, **Lynn Hill**, qui el 1993 va sorprendre al món i va demostrar que les dones podien escalar la mateixa dificultat que els homes. Ella va aconseguir una cosa que cap home havia aconseguit, va ser la primera persona en escalar en lliure «The Nose» i on formarà part de la història la seva frase: «Nois, surt en lliure!» i la seva reivindicació «No fa falta ser un home per somiar en trencar certs motlles...». O la basca **Josune Bereziartu** qui va fer el primer 9a femení el 2002 amb la via «Bain de Sang» [Suïssa], tot i que aquesta via va generar polèmica sobre la seva dificultat real i alguns llibres se li reconeix el primer 9a femení dos anys més tard, el 2004, amb la via «Logical Progression» (Japó).

A partir d'aquí són moltes i cada dia en són més les escaladores, de casa nostra i de diferents parts del món, que han seguit els seus passos i han continuat trencant barreres i mites fent-se un lloc en la història de l'escalada.

da esportiva: el **Racó tranquil**, a l'Estany, i al grup d'en Brichs i en «Ktx» s'hi afegeix el Ramon Bartoló, l'Ignasi Pont i en Jordi Farràs.

A la dècada dels 90 s'hi afegeix la cordada d'en Jaume Cortina i en Francesc Peregrina i surt la **primera guia d'escalades** que comprèn unes 150 vies.

El nou mil·lenni arriba amb un augment important dels practicants i equipadors, nou sectors esportius i l'inici de l'escalada als cingles de Capolat. També s'equipa i escala la primera via de novè grau a la comarca, «**Ficció digital**» (9a) a la Font Freda.

El 2004 surt la segona guia d'escalades amb unes 400 vies esportives i el 2018, en un moment dolç de l'escalada al Berguedà, es publica la guia «**Berguedà Vertical**», que ressenya unes 1.700 vies, fruit de tot el col·lectiu equipador de la comarca²⁴. Actualment comptabilitzem **2.400 vies d'escalada** a tota la comarca repartides en dotze zones principals d'escalada: Berga, Capolat, Vilada/Castell de l'Areny, Borredà, La Nou de Berguedà, Malanyeu, Vallcebre, Sant Julià de Cerdanyola, el Roc de la Lluna, Riugrèixer, el Ferrús i el Pedra.

Regletes, roms, slabs, degotalls, merlets, cigrons, ponts de roca i gotes d'aigua

L'escalada berguedana es caracteritza per una escalada sobre excel·lents plaques calcàries on la tècnica hi juga un paper molt important, tot i així, també hi podem trobar grans escoles de conglomerat, com Capolat i Taravil; escalades més atlètiques a Riugrèixer; o l'escola de Vilada, exigent i amb molt de caràcter.

La competició, el vessant més esportiu

L'afició per les parets també ha fet que s'habilitin diferents espais artificials per a la pràctica de l'escalada (rocòdroms). N'hi ha reparats pel Berguedà des dels anys 90.

Tot i que el pas de l'escalada a competició va ser polèmic en alguns països com França (molts esportistes d'alt nivell de l'època educats en l'alpinisme clàssic s'hi

Montse Subirana i Esther Simón a la via «Dels senzills». Paret del Devesó (Malanyeu). FOTO: OCTAVI PUNTAS.

El **Roc de la Lluna** veurà la seva primera línia al Roc de la Moreneta el 1981 per part de J. Jorba, J. Rodés, O. Pie, Nuria Alba i C. Ollé²³. Ja als 90 s'obriran itineraris esportius a les proximitats. Xevi Puig, un dels descobridors de la zona, i en J. Botey equipen la via «Mastarile Dream» i un grup d'escaladors de Mataró format per Martí Montserrat, Jordi Pou, Vicenç Colomer i d'altres, fascinats per la bellesa de l'entorn i les qualitats de la roca, començaren a equipar l'actual sector Flor de Neu. Més tard, **Toti Valès** i en Joan Cano inauguren el refugi del Coll de Meroïlla i aprofiten la proximitat amb el Roc de la Lluna per equipar el sector Joc de Pilota.

També han sigut escalades altres parets, agulles i cingleres de tot el territori Berguedà. Les Agudes de la Nou, cingles de la To, Tastanós, cingles de Vallcebre, Picancel, les crestes de la

Clusa i algun altre roc del Baix Berguedà han rebut la visita dels escaladors, amb més o menys freqüència.

Inici de l'escalada esportiva

La primera via considerada d'escalada esportiva a Berga és la «Pòtols místics» al **Mercadal Superior** el 1986, equipada per **Carles Brichs i Lucilà Hernández (Ktx)**, considerats els pioners de l'escalada esportiva a la comarca, juntament amb Miquel Bernadas i Ramon Roset, tots ells del Centre Alpí de Gironella.

Escaladors de l'època recorden la **Convenció Internacional d'Escalada del 1986** que es va celebrar a **Montserrat**, muntanya de referència de l'escalada a Catalunya, en la que hi van participar els escaladors berguedans «Ktx» i Brichs.

En aquests inicis esportius les vies de referència quant a dificultat foren «Deneb» (7b+) d'en «Ktx» i «**Llop estepari**» (7a) d'en Pep Pasqual i en Joan Coma.

L'incansable **Ernest Llimós**, acompanyat de Fermí Bascompte i el Ramon Viladomat equipen els primers sectors d'escala-

van mostrar en contra), amb els anys s'ha anat normalitzant fins a arribar a ser reconegut com a esport olímpic i a l'espera de la propera edició de les Olimpíades. A nivell anecdòtic cal dir que el 2002 es va celebrar una prova de la Copa d'Espanya de dificultat a Avià.

En el inici de les competicions d'escalada hi van destacar les catalanes **Anna Ibáñez** i **Montse Pascual**. I anys més tard, la figura de Ramon Julián, conegut com a **Ramonet**, considerat un dels millors escaladors del món, estant disset anys a l'elit mundial i proclamant-se en dues ocasions campió del món (2007 i 2011).

De l'elit de l'escalada esportiva a Catalunya també n'ha fomat part un berguedà, el jove **Àlex Hernández** (fill del «Ktx», un dels pioners) sent el primer berguedà en encadenar una via de novè grau²⁵; «**Selecció Natural**», el 2019 a Santa Linya (La Noguera). Tot i la seva joventut, ha aconseguit podis i s'ha proclamant campió, a nivell català i estatal, en diverses ocasions. També ha participat en diferents proves de la copa del món.

Nous horitzons

La pràctica de l'escalada i d'altres activitats a la muntanya és un fet habitual per a la majoria de berguedans, el medi natural ens ho facilita ja que ho tenim tot a tocar de casa. L'escalada ja no és percebuda com una bogeria, és un esport com un altre.

La promoció en centres educatius, de lleure i terapèutics, el reconeixement de l'administració com a recurs turístic, la quotidianitat de la pràctica esportiva de l'escalada per molts berguedans... I actualment a l'ordre del dia la petició que l'administració valori les vies d'escalada com un equipament esportiu.

La història de l'escalada al Berguedà es continuarà escrivint a partir de les noves vies i generacions d'escaladors i escaladores de la comarca i més enllà, que en són molts i cada cop més. I el Pedra, continuarà sent una muntanya de visita obligada per a qualsevol escalador/a o amant de la muntanya.

Xavi Batriu equipant al Mercadal Inferior.

FOTO: JORDI BALASCH

El col·lectiu equipador del Berguedà que va estar treballant en l'edició de la tercera guia «Berguedà Vertical».

FOTO: LLUCIÀ HERNÁNDEZ "KTX".

Alpinistes berguedans i berguedanes

Moltes vegades l'escalada i l'alpinisme van de la mà. Les muntanyes berguedanes han estat un bressol per a molts alpinistes berguedans que, en diferents i nombroses expedicions, han recorregut una part important de les serralades dels cinc continents, com per exemple el Mont Blanc (4.810 m), Gran Paradiso (4.061 m), Mont Rosa (4.634 m), Cerví (4.478 m), als **Alps**; l'Elbrús (5.642 m), al **Caucas**; el Pic Lenin (7.134 m), Khan Tengri (6.995 m), a l'**Àsia Central**; l'Aconcagua (6.962 m), Huascarán (6.768 m), Cotopaxi (5.897 m)... als **Andes**; el Kilimanjaro (5.895 m) a l'**Àfrica**, el Toubkal (4.167 m), a l'**Atlès**. Per sobre dels 8.000 metres hi ha els intents de cim al **Makalu** (8.485 m) i al Gasherbrum II (G2, 8.035

m). El **Cho Oyu** (8.188 m), a l'**Himàlaia**, va ser el primer vuit mil aconseguit per una **expedició berguedana** el 2002, formada per Quico Soler, Joan Casòliva, Ramon Sala, Edu Sánchez, Pep Cañellas, Teresa Roca i Joan Cunill.

És evident que la petjada berguedana és notòria i digna de destacar. No obstant, en aquest article ens hem centrat en l'escalada berguedana i, per ser rigoroses a l'hora d'explicar quin ha estat el recorregut de les diferents expedicions, sense deixar-nos dates, persones i muntanyes i explicar-ho amb els detalls que ens hauria agradat, no podem aprofundir-hi més ja que l'alpinisme es mereixeria un capítol a part.

Des d'aquí volem agrair l'ajuda i col·laboració del Jordi Farràs, qui ens ha facilitat informació bibliogràfica imprescindible i pel treball de camp exhaustiu. Gràcies!

Notes

- Centre Excursionista de Catalunya. Butlletí n. 466. Març de 1934.
- Estasen, Feliu, Giménez, Domènech, Puntas i Navarro.
- PANYELLA, JORDI. *Pedraforca*. Barcelona: Miquel Arimany, 1951.
- PANYELLA, JORDI. *Pedraforca*. Barcelona: Miquel Arimany, 1951.
- La inauguració del refugi es va fer els dies 24, 25, 26 de juny de 1949. Font: PANYELLA, JORDI. *Pedraforca*. Barcelona: Miquel Arimany, 1951.
- Estasen mor el 23 de juny de 1947 als 57 anys, de camí a la col·locació de la primera pedra del refugi. Estasen es va mantenir actiu fins a l'estiu del 1936 quan va patir una embòlia cerebral que el va apartar de l'activitat muntanyenca. Font: Centre Excursionista de Catalunya-Club Alpí Català. 1942-1992. *Cinquanta anys del CADE*. Barcelona: Montblanc-Martin, 1993.
- A la mateixa època també es funda el Grup d'Alta Muntanya del Club

Muntanyenc Barcelonès (GAM) i el Grup Especial d'Escalada del Club Excursionista de Gràcia (GEDE).

- L'estiu del 1951 el GEDE fa el seu curs d'escalada al Pedraforca. S'escalen simultàniament múltiples vies.
- Junts fan escalades a Montserrat, als Alps, als Andes i a l'Himàlaia.
- 1er intent 22 de juny 1958. 1a ascensió 13 de juliol. 12h 30 minuts d'escalada. Van clavar 76 ferros. La via més difícil del Pedra (6è dificultat), la més directa, la més llarga de tot l'estat espanyol, fins el moment. Font: Revista Cordada, número 40, agost 1958. Font: Revista *Vèrtex*, número 287 (desembre 2019).
- Robbins va realitzar la primera ascensió a la cara nord-oest del fotogrènic Half Dome, a Yosemite. Algunes de les seves vies com «Salathé» o «West face» han resistit el pas del temps. També va fer la primera repetició a la famosa «The Nose». El 1966 es trobava a Catalunya en el marc del cycle de conferències *North American Wall*. Font: Zorrilla, Juan José. *Enciclopedia de la montaña*. Ediciones Desnivel, 2000.
- Font: GAME Magazine. *El Pedraforca, una montaña casi perfecta*. Número 18 (2011).
- Tècnica que utilitza ancoratges per a progressar, no només per a protegir la caiguda.
- Jordi Camprubí, Remi Brescó, Xavi Pérez, Albert Gómez, Miquel Lusilla, Pere Roca, Toni Ramírez, entre d'altres.
- Cal destacar: Antonio García Pícazo, José Rodríguez, Toni González, Joan Altimira, Miguel Arcarons, Sergio Martínez, Lluís Hortalà, Manolo Martínez, Nacho Ruíz, Lluís Agustí, Claudio Mena, Armand Ballart, César Pérez Hurtado i German Folch.
- També Enric Lucas, Ricard Herro, Joan López, Josep Rigol, Albert Cucó, Toni García «Vikingo» i Josep Lluís Moreno. La fita més important fou l'ascensió a l'esperó sud-oest del Sharaghar (1982) en un estil pioner. Aquesta experiència fou vital en la posterior ascensió en estil alpí a la cara sud de l'Annapurna Central (1984), realitzada per Nil Bohigas i Enric Lucas. Font: enciclopèdia.cat
- GAME Magazine. *El Pedraforca, una montaña casi perfecta*. Número 18 (2011).
- VALLS, Alfons: *Roca Lliure*. Barcelona: Pleniluni, 1987
- Concepte que s'utilitza per marcar que una via ha estat escalada en lliure, és a dir, sense caure i sense descansar ni fer servir les assegurances per la seva progressió. Anys més tard, s'utilitza el concepte encadenar.
- Segons la FEEC, l'escalada esportiva «consisteix a pujar o recórrer parets

proveïdes de vies equipades amb assegurances fixes a la paret per garantir la seguretat de l'escalador».

- TOPO-ROC (<https://toporoc.blogspot.com>). Àngel Companyó.
- Anuari de la FEM de 1956
- Revista *Vèrtex* número 84.
- Hi ha més d'un centenar de persones que formen el col·lectiu equipador a la comarca. Destacar-ne, però: A. Alvira, C. Alvira, X. Batriu, J. Belzuz, C. Brichs, S. Caldera, R. Calmet, Capis, C. Casado, A. Companyó, J. Cortina, J. Cunill, J. Farràs, Ktx, E. Llimós, Kik, A. Pagès, F. Peregrina, N. Pont, J. Prat, M. Sabata, T. Valés i P. Vilalta.
- Les graduacions en escalada s'expressen en xifres romanes fins el V+, a partir d'aquí i en graduacions superiors s'utilitza el 6a, 6b i 6c, el 7a, 7b i 7c, el 8a, 8b i 8c i el 9a, 9b i 9c, també acompanyats dels signes (-) i (+) per precisar la dificultat.
- Més tard, el juny de 2001 el polifacètic casserrenc Jordi Capdevila i en Miquel Puigdomènech repetirien a Yosemite la «Retinent Wall», una de les vies artificials més difícils del moment. *Desnivel* número 184.
- Documental «Encordades». Televisió de Catalunya i Alkimia Produccions.

Eva Guijarro i Casas
Anna Maria Guijarro i Casas

XtreM.cat

VIU EL BERGUEDÀ EN PARAPENT

VOLA SOBRE QUERALT

Enlairament des de la **Figuerassa**.
Durada mitja del vol: **20-25 minuts**.
Durada mitja de l'activitat: **2 hores**.

#vullvolarambtu

Ens adaptem a vosaltres.
Vols de **bateig**, de **rendiment** i **acro**.
Vols per parelles, grups, txec regal, transport, reportatge fotogràfic...

CONTACTE

XtreM.cat: 629 506 696
Contacte: xavi@xtrem.cat

Segueix-nos a Instagram
[@xtrem.cat](https://www.instagram.com/xtrem.cat)